

HUIDPROBLEEMEN BIJ SCHAPEN EN GEITEN

Schapen en geiten hebben geregeld last van huidaandoeningen. In dit artikel geven we een overzicht van de meest voorkomende problemen. We delen ze in 4 groepen in: jeuk, korst- en wondvorming, zonnebrand en haar- of wolverlies zonder jeuk.

– Hilde Nelis, UGent

Jeuk

Een geit of een schaap met jeuk is niet moeilijk te herkennen. Het dier schuurt en wrijft overal tegenaan en beknabbelt zichzelf. Plekken met afgebroken haren, wolverlies en soms schaafwonden zijn het resultaat. In ernstige gevallen stoppen de dieren met eten en vermageren ze heel snel.

Wolschurft Bij wolschurft graven mijten (psoroptes) in de opperhuid van het dier. Het wondvocht dat hierbij vrijkomt, droogt op en vormt een korst. De uitwerpselen van de mijten veroorzaken een allergische reactie met enorme jeuk tot gevolg. Geleidelijk aan neemt het aantal mijten toe en breidt het aantal huidkorsten uit. Vervolgens ontstaan er kale plekken. De symptomen zijn het ergst in de herfst en

de winter, wanneer de vacht wat vochtiger wordt. In de zomer zijn de mijten minder actief, waardoor de letsels soms niet worden opgemerkt. Besmette schapen en geiten kunnen zo druk bezig zijn met schuren dat ze de tijd niet meer nemen om voldoende te eten en daardoor

.....
Wol- en pootschurft vallen onder de meldingsplicht.
.....

vermageren. Lammeren kunnen tot 25% groeivertraging oplopen. Een snelle diagnose en behandeling zijn daarom van groot belang. De aangetaste zones kunnen

ook nog eens extra geïnfecteerd worden met bacteriën.

Pootschurft Bij pootschurft zien we op de poten, in de zone rond de bijklauwtjes, de kop en balzak kleine, vaak onopvallende, bruine korstjes. De dieren stampen met de poten en bijten erin. In Nederland zou 63% van de schapen besmet zijn, hoewel slechts bij 7% duidelijke letsels te zien zijn. De symptomen zijn vrij onopvallend tijdens de weideperiode. Het is pas bij het opstallen dat de letsels groter worden. Uitgaande van de specifieke plaatsen van aantasting en de hevige jeuk kan men de diagnose met vrij grote zekerheid stellen. Dit kan bevestigd worden door microscopisch onderzoek van een huidafkrabbel. Aangezien de voortplantingscyclus van de mijten 14 dagen duurt, is het van belang dat de behandeling voldoende lang wordt volgehouden om de volwassen mijten en de mijten die later uit de eitjes komen, af te doden. Een bad met insecticide (amitraz, foxim) van minstens 60 seconden, waarbij de kop 2 keer ondergedompeld wordt, is een mogelijkheid bij warm weer. Na 3 weken moet de behandeling herhaald worden. Gemakkelijker is het om de dieren 2 keer in te spuiten met ivermectine, doramectine of moxidectine met een tussentijd van 10 dagen. Het nadeel is echter dat de korsten en de afvalstoffen van de mijten niet worden losgeweekt en dat de jeuk langer blijft, ook al zijn de mijten dood. Voor pootschurft zijn de inspuurbare producten minder efficiënt. Het is van groot belang dat alle dieren die met mekaar in contact kunnen komen, behandeld worden. Het overslaan van één dier leidt gegarandeerd tot een nieuwe uitbraak! De parasieten zijn zeer besmettelijk. Ze kunnen bijna 3 weken in de omgeving overleven en verspreiden zich zeer snel tussen de dieren. Meestal wordt de kudde besmet door aankoop van dieren die pas besmet zijn. Daarom is het van groot belang dat alle nieuwe dieren

Pas aangekochte dieren blijven best een maand in quarantaine. Zo kunnen ze de kudde die al langer op het bedrijf aanwezig is, niet besmetten.

minstens 30 dagen in quarantaine blijven en goed worden gecontroleerd. Deze schurftmijten kunnen niet op de mens worden overgedragen.

Wol- en pootschurft vallen onder de meldingsplicht. Dit wil zeggen dat de veehouder deze aandoeningen moet melden aan het FAVV.

Luizen

Er bestaan 2 soorten luizen. Het gaat om bijtende luizen die leven van huidschilfers en de in ons land vermoedelijk niet voorkomende bloedzuigende luizen. De bijtende luis houdt van warmte en leeft daarom dicht tegen de huid en legt er haar eitjes (neten). Als de temperatuur van de vacht oploopt, komen de luizen naar het oppervlak waarbij ze van het ene naar het andere schaap kunnen 'overlopen'. Deze parasieten veroorzaken hoofdzakelijk jeuk en onrust bij de dieren. Vooral boven de schoft zien we kale zones of plekken met afgebroken haren. Luizen overleven niet buiten het schaap. Overdracht gebeurt dan ook voornamelijk door direct contact met, of door de aankoop van een geïnfecteerd dier. Ook scheren kan overdracht veroorzaken. Alle dieren ouder dan 6 weken moeten tegelijkertijd worden behandeld. Aangezien bijtende luizen geen bloed zuigen, heeft een behandeling met een inspuikbaar product geen zin. De dieren moeten daarom 2 keer – met een tussentijd van 10 dagen – 30 seconden in een bad met amitraz of foxim, waarbij de kop 2 keer moet worden ondergedompeld. Een andere mogelijkheid is sprayen of wassen met dezelfde producten. Men rekent op 2 à 3 l oplossing per dier. Een minder omslachtige behandeling is de *pour-on*-behandeling met deltamethrine. Belangrijk is hierbij dat de dieren eerst moeten geschoren worden. Eén behandeling volstaat door de lange nawerking van het product.

Schapenluisvlieg (*Melophagus ovinus*)

Deze aantasting is typisch voor schapen en veroorzaakt erge jeuk en onrust doordat de parasiet 2 maal daags bloed zuigt. Vooral lammeren en hoogdrachtige ooiën zijn het slachtoffer. Bij lammeren kan er zelfs bloedarmoede ontstaan. De parasiet van 6 mm lang kan onderscheiden worden van de teek door de aanwezigheid van slechts 3 paar poten (teken hebben 4 paar poten). Ook kunnen de luizen bij de mens pijnlijke bijtwondjes veroorzaken. In tegenstelling tot schurft zijn deze parasieten vrij gemakkelijk uit te roeien, indien de behandeling correct gebeurt. Door te scheren vóór het lammeren, zullen de helft van de schapenluisvliegen worden verwijderd waardoor de lammeren niet

massaal besmet worden. Alle hierboven genoemde producten, ook de inspuibare, kunnen gebruikt worden.

Korst- en wondvorming

Myasis Besmetting met maden van de blauwgroene bromvlieg (*Lucilia sericata*) is veruit de belangrijkste huid-aandoening bij schapen. De frequentie van voorkomen is hoog (meer dan 60%). De vlieg leeft ongeveer een maand en legt 1000 tot 3000 eitjes op een met mest en urine bezeeide plek. Door de bevuilding wordt de huid week en ontstaan er kleine wondjes waarop de maden zich vasthechten. De eitjes ontwikkelen zich in 2 dagen tot larven (maden). De larven vervellen enkele keren en hechten zich vast aan de wondjes. Na het laatste vervellingstadium

neerliggen en opstaan, stamp met de poten, kwispelt veel met de staart, kijkt om en probeert zich te bijten op de plaats waar de maden zitten. In een later stadium wordt het schaap loom en kan het uiteindelijk sterven doordat gifstoffen uit het rottende weefsel in de bloedbaan terecht komen.

Voor er behandeld kan worden, moeten de aangetaste zones grondig geschoren, gereinigd en ontsmet worden. Dat kan bijvoorbeeld met chlorhexidine of een povidone-joodoplossing. Deze behandeling kan volstaan als de huid slechts heel oppervlakkig aangetast is. In ergere gevallen zijn antibiotica, ontstekingsremmers en injecteerbare antiparasitaire middelen noodzakelijk. Ondersteunend kan er met een slokdarmsonde vocht

Een schaap met een vuile achterhand door diarree; een ideale broeihaard voor maden en dus een ideale kandidaat om myasis te ontwikkelen.

laten de larven zich vallen en verpoppen ze in de grond. Een vlieg kan tijdens een zomer voor miljoenen nakomelingen zorgen. Doordat de maden zich diep in de vacht en dicht bij de huid ophouden, worden de eerste symptomen vaak gemist. Het is daarom belangrijk de schapen dagelijks te controleren. Later ontstaan stinkende natte plekken in de vacht. De maden houden zich vaak op ter hoogte van de startbasis en tussen de schouderbladen. De stank trekt nog meer vliegen aan. Het schaap zondert zich af, gaat frequent

opgegoten worden. In heel erge, vergorderde gevallen moet je euthanasie overwegen. In de meeste gevallen ziet de aandoening er in ongereinigde toestand echter erger uit dan ze in feite is. Een keer extra scheren, zelfs als is het enkel de achterhand, kan al veel problemen voorkomen. Myasis komt bijna niet voor in korte wol. Bij dieren met een lange staart, moet je, zeker als ze diarree hebben, extra opletten. Wees ook alert na regenval bij warm weer (periode april tot oktober), bij schapen met wolrot en bij het zien van blauwgroene vliegen rond

niet-behandelde ongeschoren dieren. Preventief moet men in het voorjaar de dieren scheren en ze regelmatig behandelen met een lang werkend antiparasitair middel. De gevoeligheid voor myasis zou ook erfelijk zijn. Door oaien, rammen en lammeren niet verder aan te houden, kan je vooruitgang boeken.

Zere bekjes (*Ecthyma contagiosa*) Dit is een, ook voor de mens, zeer besmettelijke virusziekte die bij schapen en geiten, zowel bij volwassen dieren als bij lammeren, voorkomt. De huid en slijmvliezen rond de mond en lippen zijn ontstoken. Er ontstaan blaasjes die openbarsten, zweertjes veroorzaken en later korsten vormen. De ziekte verspreidt zich snel door de kudde, een uitbraak duurt ongeveer 6 tot 8 weken. Hoewel de dieren door de pijnlijke letsels enkele dagen niet zullen eten, is het geen dodelijke ziekte. Besmette lammeren kunnen dit overbrengen naar de uier, waardoor er kans is op uierontsteking. Een behandeling is niet mogelijk. Een uitbraak kan worden voorkomen door nieuwe dieren minstens 3 weken in quarantaine te houden.

Wolrot Deze aandoening wordt veroorzaakt door de bacterie *Dermatophilus congolensis*. De aandoening is ook besmettelijk voor andere diersoorten en de mens. Besmetting treedt vooral bij vochtig weer op ter hoogte van de rug. Aan de wolbasis ontstaan dan dikke korsten. In die zones kan de wol gemakkelijk uitgetrokken worden. Schapen met wolrot trekken vliegen aan, waardoor deze heel gevoelig zijn voor myasis. De behandeling bestaat uit wassen met chlorhexidinezeep en het toedienen van penicilline.

Zonnebrand

Bij zonnebrand zwellen de huid en de oren eerst op, waarna de huid loslaat. Vooral witte delen zijn gevoelig. Meestal ligt de oorzaak in het slecht functioneren van de lever door leverbotinfectie of vergiftiging met, bijvoorbeeld, Jacobskruiskruid (zie *Management&Techniek* 3 van 10 februari). Ook bij een opstapeling van gifstoffen in de huid, zoals na opname van Sint-Janskruid, of wanneer het dier te veel bladeren van koolsoorten (*Brassica spp.*) gegeten heeft, kan dit voorkomen. Behandeling bestaat

Om een aantasting met wolrot te vermijden, kan je de kudde schapen best in het voorjaar scheren, waarna je ze op regelmatige basis behandelt met een lang werkend antiparasitair middel.

uit de oorzaak aanpakken, opstallen en het toedienen van een pijnstiller of cortisone.

Haar- of wolverlies zonder jeuk

Als er sprake is van zones met een afwijkende vacht of wol zonder dat het dier last heeft van jeuk, dan kunnen we de eerder vernoemde parasieten uitsluiten. In dergelijke gevallen is er iets misgegaan met de opbouw van de haren of wolvezels. Voor de aanleg van een mooie volle vacht is de constante toevoer van voedingsstoffen en mineralen noodzakelijk. Bij gebrek daaraan stopt de wol met groeien en ontstaan er zwakke plekken. Slepended ziekten met vermagering zoals maagdarmparasieten, leverbot en zweegerziekte kunnen gepaard gaan met vachtverlies. Ook na herstel van een ernstige ziekte, zoals drachtigheidstoxemie of een ziekte met hoge koorts zoals blauwtong, kunnen oaien hun wol verliezen. Een gebrekkige voeding met een tekort aan mineralen (vooral koper- en zink) kunnen leiden tot een slechte conditie van de vacht. Check bij een oud schaap of een oude geit of de voortanden niet volledig afgesleten zijn. Is dit het geval, dan heeft het dier extra krachtvoer nodig om de opname van voedingsstoffen te kunnen bijbenen.

Om te onthouden

Huidproblemen bij schapen en geiten – zoals myasis, schurfft, luizen, luisvliegen, wolrot en ecthyma – hebben een zware impact op het dierenwelzijn en kunnen bovendien leiden tot ernstig productieverlies. Bovendien zijn ecthyma en wolrot ook besmettelijk voor de mens en kunnen luisvliegen de mens vervelende beten toebrengen. Bij behandeling van parasitaire infecties is het van groot belang om de hele kudde correct te behandelen. Eén onbehandeld dier kan tot een nieuwe uitbraak leiden! Om uitbraken te voorkomen, is een quarantaineperiode van minstens 3 weken noodzakelijk van alle nieuw aangekochte dieren. Myasis, het meest geduchte huidprobleem bij schapen, kan grotendeels worden voorkomen door de schapen te scheren vóór de lente begint en door de dieren dagelijks te controleren. ■

[Hilde Nelis is als dierenarts verbonden aan de Vakgroep Voortplanting, Verloskunde en Bedrijfsdiergeneeskunde van de Faculteit Diergeneeskunde van Universiteit Gent.](#)